

BEGRAVNINGSPASTORAL

FÖR ULLÅNGER och VIBYGGERÅ FÖRSAMLINGAR

Teologisk grund: Joh 11:25, 1 Kor 15:12 ff

I begravningsgudstjänsten tar församlingen och de sörjande avsked och överlämnar den som dött åt Guds barmhärtighet. Kyrkan tror och bekänner att Jesus Kristus genom sin död har brutit människans död, och genom sin uppståndelse segrat över döden och öppnat vägen till det eviga livet. Detta hopp vill vi ska präglade mötet med de sörjande, begravningsgudstjänsten samt uppföljningen. Församlingen vill bära de sörjande genom närhet och närvaro, i bön och vägledning.

Inledning

Denna pastoral gäller för det som rör arbetet med begravningar i Ullånger och Vibyggerå samfällighet, i Ullånger och Vibyggerå kyrkor och begravningskapell. Pastoralens innehåll omfattas av präster, musiker, kanslist, kyrkvaktmästare och kyrkogårdsarbetare.

Tillgänglighet och förberedelse

Efter att ha fått kännedom om dödsfall och nödvändiga kontaktuppgifter har inkommit tar församlingens präst så snart som möjligt **kontakt med de sörjande** för besök och samtal. Då berörs händelser kring dödsfallet, den avlidnes liv, de anhörigas sorg och frågor, begravningsgudstjänsten, tron och hoppet.

Utfärdsandakt sker efter önskemål i hemmet eller i gravkapellet med anhöriga och präst. Vi vill uppmuntra de anhöriga att se den döde innan begravningen och vara dem behjälpliga i detta genom eventuell **bisättning**. Visning kan även ske i samband med begravningsgudstjänsten, dock ej efter överlåtelsebönen då gravfriden inträtt.

Vi vill gärna att **barn** är med vid begravningen. Detta ska då i god tid förberedas, praktiskt och mentalt, i samråd mellan föräldrar och präst.

Två **begravningsstider** i veckan erbjuds: fredag kl 11 och kl 14, med vissa undantag. Bokning sker via pastorsexpeditionen.

Konflikt och medling

Det är nödvändigt att begravningsbyrån redan vid bokning informerar tjänstgörande präst om det råder komplicerade omständigheter. Exempelvis kan gamla och nya familjebildningar kollidera i mötet med död och begravning.

Om de efterlevande inte kan enas om kremering ska ske, eller enas om gravsättning ska huvudmannen för begravningsverksamheten på den ort där den avlidne senast var folkbokförd på begäran medla mellan parterna. Om parterna enas, ska huvudmannen fastställa deras överenskommelse. Om enighet inte kan uppnås, ska huvudmannen istället med eget yttrande hänskjuta tvisten till länsstyrelsen.

Tacksägelse

Efter dödsfallet skall tacksägelse ske i en församlingsgudstjänst. I regel första söndagen efter dödsfallet. Då läses den dödes namn upp, ett ljus tänds för den döde (ett ljus som de anhöriga erbjuds att ta med sig hem) och kyrkklockorna ringer.

Begravningsgudstjänst

Alla begravningsgudstjänster är offentliga. Ingen anhörig kan hindra en annan att delta. Begravningsgudstjänsten sker i kyrkorummet eller i gravkapellet. I Ullånger erbjuder vi Ullångers kyrka eller Ödmjukhetens kapell. I Vibyggerå är det Vibyggerå kyrka eller gravkapellet. Vi tillhandahåller ”Begravningsgudstjänst i Svenska kyrkans ordning”. Normalt sker begravningsgudstjänsten med kista i kyrkan/gravkapellet. Urnakt hålles i undantagsfall.

Begravningsgudstjänst på annan plats än i kyrka/kapell endast i undantagsfall och ska då godkännas av kyrkoherden.

Vi vill att begravningsgudstjänsten ska präglas av omsorg om de anhöriga och förmedla vårt kristna hopp. Vid begravningsgudstjänsten påminns också de närvarande om livets frågor, dödens allvar och uppståndelsens ljus. När någon har avlidit bör man så långt det är möjligt följa hans eller hennes önskan om begravningens utformning. Församlingen har ett bårtäcke, som de anhöriga erbjuds att använda. Vi vill bereda anhöriga och vänner möjlighet till delaktighet i begravningsgudstjänsten. Psalmer, sånger och övrig musik sker i samråd med tjänstgörande kantor. Så långt det är möjligt bör det vara levande musik.

Utsmyckning vid kistan bör ske i samråd mellan präst, vaktmästare, begravningsentreprenör och anhöriga. Standar, flaggor och annan utsmyckning accepterad i offentliga miljöer, bör kunna rymmas inom ramen för en begravningsgudstjänst i Svenska kyrkans ordning.

Efter överlåtelsebönen inträder griftefriden och kistan ska inte öppnas mer.

Minnessaker i kista och urna är tillåtna. Dock ej sådant som kan betecknas som miljöfarligt eller som kan skada lokaler och utrustning eller de personer som handskas med kistan.

Vanligtvis sker **avskedet** i kyrkan, men möjlighet finns att ta avsked vid graven genom utbärning direkt efter gudstjänsten. Ett bärarlag tillhandahålles vid behov av samfälligheten men anhöriga uppmantras att vara med och bära kistan. Präst kan också finnas med vid urnnedläggning om så önskas.

Anhöriga har alltid rätt att **närvara vid gravsättning** som sker vid senare tillfälle genom vaktmästarens försorg. Präst och vaktmästare informerar om detta och vad det innebär vid samtal före begravningen.

Vid **minnesstund** bör präst närvara. Blommor och minnesgåvor läses upp på minnesstunden.

Ansvar under begravningsgudstjänsten

Prästen har ansvar för att begravningsgudstjänsten hålls över rätt avliden, kontrollen sker med hjälp av kistkortet.

Tjänstgörande präst är under pågående begravningsgudstjänst övergripande ansvarig för säkerheten. Han/hon ska hålla sig uppdaterad om hur utrymning ur kyrkan/kapellet ska ske. Vaktmästare skall finnas tillgänglig under hela begravningsgudstjänsten för att ansvara för säkerheten i kapellet och sköta ljudanläggningen.

Uppföljning

Telefonkontakt/hembesök cirka en vecka efter begravningen.

På Alla Själars dag hålles minnesgudstjänst. Ljus tänds för alla församlingstillhöriga som avlidit under året och begravts enligt Svenska Kyrkans ordning. Sorgehusen får en skriftlig inbjudan till denna gudstjänst och kontakten återknyts.

Församlingens vision är att skapa en besöksgrupp som kan erbjuda besök till de sörjande som önskar det. Vi vill också erbjuda möjlighet att delta i en sorgegrupp.

Samverkan

I första hand tjänstgör alltid samfällighetens egen personal. I de fall överenskommelse skett om annan präst eller kantor bör ev. arvode ordnas genom samfällighetens försorg för att sedan faktureras dödsboet.

Församlingarna upplåter kyrkorummet för frikyrkliga begravningstjänster.

Skolklasser kommer till ljuständning i Allhelgona i Docksta och på kyrkogårdsvandringar i båda församlingarna.

Ett nära samarbete med begravningsbyråerna eftersträvas.

Policy avseende icke medlemmar

Begravningsgudstjänst för icke medlemmar hålles endast i undantagsfall i enlighet med Svenska Kyrkans ordning och då av pastorala skäl. Detta beslutas av kyrkoherde eller tjänstgörande vicepastor. Kostnaden är beslutad till 3 ggr gällande clearingtaxa för begravningstjänst.

För medlemmar i **Borgågemenskapen** (Angelikanska kyrkan, Tyska kyrkan, Finska kyrkan m.fl.) gäller att dessa har rätt till begravningstjänst, kostnadsfritt. Kostnad tillkommer dock för gravplats och gravsättning m.m.

För **borgerlig begravning** upplåtes Vibyggerå Gravkapell under förutsättning att akten inte vanhelgar det invigda kyrkorummet. I annat fall – eller om större lokal erfordras – hyres Centrum i Ullånger eller Bygdegården i Docksta. Vid borgerlig begravning ingår ej klockringning. Samma tider gäller som för begravningstjänster.

Etik och värdighet på kyrkogården

Se bilaga ”Skriftliga rutiner vid och omkring gravsättning”.

Miljöhänsyn

Vi eftersträvar miljövänliga/förgängliga material i möjligaste mån samt är anslutna till Etik och energi och arbetar efter deras rekommendationer.

Personal och utbildning

Samfällighetens samtliga fast anställda arbetar med begravning och dess förberedelser: 2 präster, 2 kantorer, 2 vaktmästare och kanslist. Alla erbjuds utbildning efter behov.

Kommunikationsplan

Samfälligheten presenterar information om sin begravningsverksamhet via församlingarnas hemsidor och tillhandahåller Församlingsförbundets broschyr ”Om begravning”.

Uppdatering

Denna begravningspastoral revideras minst en gång per mandatperiod.

Etik och värdighet på kyrkogården

Skriftliga rutiner vid och omkring gravsättning

Förvaring av kistor och askor

I Ullånger förvaras kistorna i ekonomibyggnaden, byggd -99, i en bra och effektiv kistkyl med plats för 6 kistor i direkt anslutning till bisättningsrum/kapell och lastnings-sluss innanför porten.

I Viabyggerå förvaras kistorna i kistkyl i källaren under gravkapellet. Då kisthissen är dålig och kylan har svårt att hålla kyla bra utredes för närvarande möjligheterna att bygga ny kistkyl uppe i gravkapellets bakre del. Möjlighet finns att ta kistor till Ullånger för förvaring när det blir problem att hålla kylan.

I båda församlingarna förvaras urnor och askor i ett därför avsett skåp i gravkapellet i väntan på gravsättning.

I dessa lokaler där kistor och askor förvaras uppför man sig med värdighet och vördnad och vårdar sitt språk.

Om en urna i undantagsfall ska utlämnas till anhöriga för transport till annan kyrkogård krävs kvittering och legitimation. Vid krematoriet i Gudmundrå krävs kvittering vid utlämnande på blanketten "Askintyg".

Kontroll sker mot kistkort att rätt kista tas emot eller lämnas ut. I urnorna finns keramikplatta med ID-nr. Kopia av gravsättningsintyg medföljer och en sådan sparas också på expeditionen.

Lokalerna för kistförvaring är alltid låsta. I Ullånger är det tjänstgörande vaktmästare och Bjästa Nordingrå Begravningsbyrå som har tillgång till kistförvaringen. I Viabyggerå är det endast vaktmästaren.

Transport av kista och urna

Kistor kommer med begravningsbil till kistförvaringen och transporteras sedan till kyrkan på en specialbyggd kistvagn som dras av traktor. Vid gravsättning fraktas kistan från kapell/bisättningslokal med traktor, övertäckt på traktorvagn lugnt och försiktigt. Vid utbärning används katafalk.

Till krematorium transporteras kista med begravningsbil.

Urnor från Gudmundrå kommer med begravningsbil genom begravningsbyråns försorg. Urnor från och till övriga landet transporteras med Posten och det av Församlingsförbundet centralt upphandlade avtalet.

Om annat arbete pågår på kyrkogården visas vördnad och respekt för passerande begravningsfölje/kista/urna genom att inte köra maskiner, stanna upp med arbetet eller förflytta sig till en annan del av kyrkogården.

Visning av gravplats

Vaktmästarna visar anhöriga lediga gravar eller informerar om möjligheter i de eventuella gravar som familjen redan har. De anhöriga informeras då om gravens storlek, om gravrättsinnehavarens rättigheter och skyldigheter och vilka kostnader det blir. Vaktmästaren är då klädd i rena, mörka vanliga arbetskläder (gärna med tryck, för enhetlighet bland personalen).

Grävning av kistgravar

Kontroll att det är rätt gravplats görs genom att titta i gravregistret på datorn och på gravkartan. Samfälligheten använder SoftIt's datasystem Kyrkogård för sitt register. Detta register finns att tillgå på båda kyrkogårdsexpeditionerna samt på pastorsexpeditionen.

Grävning av kistgravar görs direkt i samband med gravsättningstillfället och sker med mindre grävmaskin som lejs in på entreprenad. Avtal skrivs med entreprenören, på vårt initiativ, där ansvar och försäkringar är reglerat.

Kistor sättes på minst 1,6 m djup som standard. Grävt djup kontrolleras med tumstock. Platsen mäts ut från gravstenen bredvid. Därför är det väldigt viktigt att sätta gravstenarna rätt – mitt på gravplatsen. I två- eller flerplatsers-gravar sättes kistor med början till höger.

Uppgrävd jord sorteras, klumpar och sten fraktas bort. Jord som ska läggas tillbaka läggs sommartid på en presenning bredvid graven – vintertid på frusen mark. Om gravstenen behöver flyttas ställs den åt sidan på säker plats under den korta tid grävningen tar, med hjälp av vaktmästaren och grävmaskinisten.

Vid utbärning kläs graven med grön gravklädsel och då grävs graven på morgonen samma dag som begravningen sker. Den täcks då med plank. Vid all anhörignärvaro monteras rasskydd i graven, av säkerhetsskäl. Då måste grävas 1 m brett istället för standard 80 cm.

Om det är vatten i graven öser man med grävmaskinen bort vattnet och sätter ner kistan. Ev. kist- och benrester som påträffas samlas ihop och läggs på botten i graven.

Värdig sänkning av kista

I normalfallet sänkes kistan försiktigt med hjälp av grävmaskin med speciellt sänkok och band runt kistan. En person håller i kistan så att den inte gungar vid sänkningen.

Återfyllning av kistgrav

Återfyllning av grav sker direkt efter nersänkning om inte eventuella närvarande anhöriga vill ha en stunds stillhet först. Vid utbärning sker också återfyllning så snart som möjligt eftersom lock saknas. Stämpling av graven ska alltid ske i otjälad mark med rasskydd som kan tas bort utan att gå ned i graven. Vid anhörignärvaro används alltid rasskydd.

Graven återfylls med den jord man grävt upp - om möjligt. Jorden runt kistan skall vara utan sten och klumpar. Vid lermark används sparad, överbliven jord från annan grav, ev. fyllnadsgrus runt kistan. Det första materialet måste vara finfördelat och tippas försiktigt i graven, alternativt handskottas. Fyllning runt kistan sker manuellt. Sedan skyddsfiller man ovanpå kistan med grävmaskin till nivå med befintlig mark. De sista 50 cm packas jorden försiktigt med grävmaskin för att jorden ska fästa samman med gravens sidor och därmed minska trycket på kistan. En gravkulle görs för att få en liten sättningsmarginal. Ytan krattas till för hand och torven sättes, om möjligt, tillbaka.

Allt sker med största möjliga försiktighet så att inte kistan eller stoftet skadas.

Det händer dock ibland att kistor oavsiktligt går sönder p.g.a jordens tyngd och dåliga kistkvaliteter.

När återfyllningen är gjord krattas ev. jordrester runt graven ihop och överbliven jord tas bort.

De blommor som följt med kistan från begravningstjänsten grävs inte ner utan tas tillvara och läggs på graven eller i minneslunden när det är möjligt. Efter c:a en vecka tas de bort om de ej är fastfrusna. På nya gravar utan gravsten placeras ett tillfälligt träkors med namn.

Om man behövt ta bort gravsten vid grävning så återmonteras den direkt efter gravsättningen.

Sättningar, som efter hand uppstår, återfylls kontinuerligt och ev. lutning av gravvård justeras tills det upphör.

Urngravsättning

En urngrav grävs direkt när gravsättning ska ske. Man gräver med urngrävspade till 80 cm djup och sätter ner direkt. Jorden läggs under tiden bredvid graven. Om anhöriga vill närvara tas jorden undan och hålet kläs med grönt kläde eller granris. Lock till gravhålet finns i Vibyggerå, ej i Ullånger.

Urnor sänkes av vaktmästaren med band. Anhöriga får om de vill bära och sänka ner urnan med band. Vid närvaro av anhöriga är vaktmästaren ombytt till vårdad klädsel annan än vanliga arbetskläder.

Graven återfylls direkt när sänkning skett eller så snart anhöriga lämnat platsen.

Om en urna måste flyttas samlas resterna ihop i en låda och innehållet gravsättes på nytt.

Gravsättning i minneslund

Nedgrävning i minneslund sker efter ett system som endast vaktmästaren känner till. Arbetet utförs av ordinarie vaktmästare ensam under sommarhalvåret. Gräves till 30 cm. Askan hålls i gropen och påsen eller kartongen tas bort. Torven sätts tillbaka så att det inte syns var man grävt. Identitetsplattan tas bort och förstörs innan den kastas. Kartongen avidentifieras. Varje aska får en egen grop. Inga askor blandas.

Fr.o.m juni 2009 införes obligatoriskt anhörigs undertecknande av godkännande till gravsättning i minneslund.

Höga maskinljud vid begravning och gravsättning

Under begravningstjänster och gravsättningar undviks allt arbete som medför höga maskinljud. Ev. övrig personal utför arbete som inte kräver maskiner under tiden. Då arbetsplatsen är liten förekommer det aldrig att inte all personal är medveten om att begravning eller gravsättning pågår.

Administrativa rutiner

Pastorsexpeditionen har öppet måndag-fredag kl 10-16 för beställning och andra ärenden. Beställning av gravsättning sker vanligtvis genom begravningsbyrå skriftligt via fax. Kontrolleras alltid med tjänstgörande vaktmästare att gravsättning i önskad grav är möjlig. Undertecknat tillstånd från gravrättsinnehavare krävs såvida det inte gäller make/maka. Vaktmästaren ansvarar för att kontrollera att det inkommit ett gravsättningsintyg innan gravsättning sker. När gravsättning skett lämnas en blankett in till pastorsexpeditionen och det registreras i datorns gravbok.

Övrigt

Det skall tillses att entreprenörerna får del av dessa riktlinjer. I det skrivna avtalet med entreprenören ingår deras ansvar att följa dessa riktlinjer i den mån det berör dem.

På kyrkogården finns idag endast ordningsregler om förbud mot användning av glasburkar som vaser – av säkerhetsskäl vid trimningsarbete. Dessa skyltar sitter vid ingångarna.

Med viss regelbundenhet sammanträffar berörd kyrko- och kyrkogårdspersonal med begravningsbyråer för att dryfta olika problem som dykt upp. Vid behov kan man också tänka sig att träffa representanter för Sundbrolund och hemtjänsten.

Kvalitetssäkring

Genomgång av dessa rutiner sker med berörd personal vid nyanställning och vid ny mandatperiod med nyvalda i kyrkogårdsnämnd samt begravningsombud. De tas också årligen upp vid någon personalträff för att uppdateras.